

2022. gada 1. martā

Informatīvais ziņojums par Rīgas attīstības programmu 2022.-2027. gadam

2022. gada 23. februārī ar lēmumu Nr. 1284 Rīgas dome apstiprināja Rīgas attīstības programmu 2022.-2027. gadam, kas ir vidēja termiņa pilsētas attīstības plānošanas dokuments Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam izvirzīto mērķu sasniegšanai turpmākajos sešos gados. Apstiprinātā plānošanas dokumenta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra (turpmāk – SIVN) ir veikta saskaņā ar LR MK 2004. gada 23. marta noteikumiem Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Vides pārskatu izstrādāja SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”. Informatīvais ziņojums sagatavots atbilstoši šo noteikumu VII nodaļā ietvertajām prasībām un publicēts Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta mājaslapā www.rdpad.lv.

Kā plānošanas dokumentā integrēti vides apsvērumi un ņemts vērā vides pārskats

Rīgas attīstības programmā 2022.-2027. gadam (turpmāk tekstā – Programma) ir noteikti pilsētas stratēģiskie mērķi, attīstības prioritātes, rīcības virzieni un veicamās darbības, lai sasniegtu noteiktos mērķus. Programmā tiek ietverta pašreizējās situācijas analīze, tendences un prognozes, Rīcības plāns, Investīciju plāns, īstenošanai nepieciešamo resursu apjoms un Programmas īstenošanas uzraudzības kārtība. Programmas izstrādē ir ņemta vērā Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030), Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam, Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, Rīgas attīstības programmas aktualizācija, kā arī Eiropas Savienības (turpmāk – ES) prioritātes plānošanas periodam no 2021. gada līdz 2027. gadam un globālie ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi.

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma mērķis ir integrēt vides aspektus Programmas plānošanā un lēmumu pieņemšanā, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, kā arī informēt plašāku sabiedrību par sagaidāmo būtisko ietekmi uz vidi plānošanas dokumenta ieviešanas gadījumā. SIVN rezultāti tiek apkopoti Vides pārskatā. Veicot stratēģisko novērtējumu, secināts, ka, īstenojot Programmu, tiks ievērotas citos plānošanas un dokumentos izvirzītās prioritātes un plānotie pasākumi, tādējādi nodrošinot nepieciešamo sinerģiju. Plānotie risinājumi atbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

SIVN process tika organizēts tā, lai identificētu Programmas uzdevumu īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi (ietver tiešo un netiešo, sekundāro, paredzētās darbības un citu darbību savstarpējo un kopējo ietekmi, īstermiņa, vidēji ilgu un ilglaicīgu ietekmi, kā arī pastāvīgo pozitīvo un negatīvo ietekmi). SIVN ietvaros vērtēta plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamā ietekme uz šādām vides jomām:

- Klimata pārmaiņas;
- Atkritumu apsaimniekošana un aprites ekonomikas principu ieviešana;
- Gaisa kvalitāte;
- Vides troksnis;
- Bioloģiskā daudzveidība;
- Ūdens kvalitāte un plūdu risks;
- Augsne un piesārņojums;
- Kultūrvēsturiskās vērtības;
- Saistība starp šīm jomām.

Augstāk uzskaitītie aspekti atlasīti SIVN ietvara noteikšanas posmā, identificējot plānošanas dokumentam aktuālākos potenciālos vides aspektus. Ietekme uz cilvēku veselību tiek vērtēta gaisa kvalitātes, trokšņa un ūdens kvalitātes kontekstā. Savukārt ietekme uz materiālajām vērtībām tiek vērtēta caur ietekmi uz atkritumu apsaimniekošanu un aprites ekonomikas principu ieviešanu.

Vides eksperti piedalījās Programmas izstrādes darba grupas sanāksmēs, kuru ietvaros apkopoti un apspriesti priekšlikumi par konkrētu risinājumu iekļaušanu plānošanas dokumentā, nodrošinot to savlaicīgu izvērtēšanu no vides aizsardzības viedokļa. Tādējādi jau plānošanas dokumenta izstrādes stadijā tika sniegts gan vērtējums, gan ieteikumi ietekmes uz vidi samazināšanai, aizstājot vidi negatīvi ietekmējošos risinājumus ar videi labvēlīgākiem. Vides eksperti sekoja līdzi plānošanas dokumenta projekta risinājumu atbilstībai normatīvajiem aktiem (tai skaitā izmaiņām normatīvajos aktos, kas stājas spēkā plānošanas procesa laikā) un informēja Programmas izstrādātājus par neatbilstībām, ja tādas tika konstatētas, jau plānošanas procesā.

Veicot esošā stāvokļa novērtējumu, tika secināts, ka ir vairāki aspekti, kuriem pievēršama īpaša uzmanība, lai nodrošinātu atbilstību normatīvo aktu prasībām – t.sk., gaisa kvalitāte, troksnis un virszemes ūdensobjektu stāvoklis. Attiecībā uz šīm trim vides jomām konstatēts, ka pašlaik tiek pārsniegti vides kvalitātes normatīvi, kā arī attiecībā uz ūdensobjektiem – pastāv risks nesasniegt labu ūdensobjektu stāvokli noteiktajā termiņā, tādējādi nenodrošinot normatīvajos aktos un ES direktīvā noteikto prasību izpildi. Savukārt, neplānojot papildus pasākumus situācijas uzlabošanai, negatīvas tendences sagaidāmas arī vērtējot tādus aspektus kā klimata pārmaiņas un bioloģiskā daudzveidība. Līdz ar to, veicot risinājumu potenciālo ietekmju novērtējumu, eksperti īpaši pievērsa uzmanību tam, lai, izmantojot pašvaldības kompetenci teritorijas attīstības plānošanas jomā, veicinātu vides stāvokļa uzlabošanu vai nepasliktināšanu attiecībā uz šiem aspektiem. Tā kā Stratēģiskais novērtējums tika veikts paralēli ar plānošanas dokumenta izstrādi, tad Vides pārskatā apkopoti ieteikumi prioritātēs iekļauto uzdevumu un to plānoto pasākumu ietekmes mazināšanai, kas tika ņemti vērā, pilnveidojot plānošanas dokumentu. Tāpat Vides pārskatā apkopoti arī ieteikumi, kas jāņem vērā Programmas īstenošanas laikā ar mērķi samazināt plānoto pasākumu ietekmi uz vidi.

Apkopojot attīstības prioritāšu vērtējumu, redzams, ka nevienā no gadījumiem Programmas īstenošana neradīs negatīvu ietekmi uz vidi un Programmā ietverto prioritāšu un uzdevumu īstenošana veicinās kvantitatīvus vai kvalitatīvus uzlabojumus vides/aspekta kvalitātē, salīdzinot ar pamatstāvokli, izņemot 8. prioritāti "Konkurētspējīga pilsēta ar inovatīvu ekonomiku", kas vērsta uz transporta sistēmas un ražošanas tālāku attīstību pilsētā. Vides pārskatā secināts, ka nozīmīgu transporta

koridoru attīstība var potenciāli radīt gaisa piesārņojuma un trokšņa līmeņa palielinājumu tiešā koridoru tuvumā, savukārt, attīstot jaunas un esošas piesārņojošas darbības, sagaidāms piesārņojošo vielu un trokšņa emisiju pieaugums. Ar šo attīstības virzienu saistītās ietekmes plānots samazināt, nodrošinot nacionālajos normatīvajos aktos noteikto vides novērtējuma procedūru veikšanu pirms paredzēto darbību īstenošanas.

Būtiski atzīmēt, ka, vērtējot projektus pirms to iekļaušanas Investīciju plānā, tika veikta iekļauto projektu prioritizēšana (skat. sadaļu "Izvēlēto risinājumu pamatojums saistībā ar citiem vērtētajiem risinājumu variantiem").

Kā ņemti vērā sniegtie atzinumi un sabiedriskās apspriešanas rezultāti

Programmas sabiedriskā apspriešana norisinājās no 2021. gada 3. septembra līdz 2021. gada 4. oktobrim. Sabiedriskās apspriešanas ietvaros notika vairākas tematiskās tikšanās un diskusijas:

- sanāksme-darbnīca "Vides pieejamība";
- tikšanās ar jauniešiem;
- tikšanās ar apkaimju iedzīvotāju organizācijām;
- publiskā diskusija "Uzņēmējdarbība un konkurētspēja";
- sanāksme "Klimats un vide";
- publiskā diskusija "Mobilitāte".

Programmas un Vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas sanāksme videokonferences režīmā MS TEAMS vidē notika 2021. gada 8. septembrī.

Vides pārskata sagatavošanas laikā notikušas konsultācijas ar Valsts vides dienesta Lielrīgas reģionālo vides pārvaldi, Dabas aizsardzības pārvaldi un Veselības inspekciju. Konsultāciju ar kompetentajām institūcijām un sabiedrību ietvaros interesentiem tika dota iespēja pilnā mērā izteikt savu viedokli par plānošanas dokumentu un Vides pārskatu.

Atzinumi par Vides pārskata projektu tika saņemti no Dabas aizsardzības pārvaldes, Valsts vides dienesta Lielrīgas reģionālās vides pārvaldes, kā arī viens rakstisks komentārs – no privātpersonas. Atbilstoši saņemtajiem komentāriem veikti redakcionāli labojumi un precizējumi, bet netika konstatēta nepieciešamība veikt labojumus pēc būtības.

Vides pārraudzības valsts birojs (turpmāk – VPVB) 2022. gada 31. janvārī sniedza atzinumu Nr. 4-03/2/2022 par Rīgas attīstības programmas 2022.–2027. gadam Vides pārskatu. VPVB savā atzinumā konstatē, ka Programmas Vides pārskats kopumā atbilst normatīvo aktu prasībām, tajā ietverti secinājumi par vides problēmām un nepieciešamajiem risinājumiem to novēršanai. Atzinums nesatur iebildumus, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu, bet tajā norādīts, ka VPVB atzinumā (2.2. punktā ar apakšpunktiem un 4.2. punktā) un Vides pārskatā norādītais jāņem vērā, īstenojot plānošanas dokumentu.

Izvēlēto risinājumu pamatojums saistībā ar citiem vērtētajiem risinājumu variantiem

Plānošanas dokumenta izstrādes ietvaros tika identificēti divi alternatīvu veidi:

1. Stratēģiskās alternatīvas: Programma definē galvenās pilsētas attīstības prioritātes un stratēģiskos horizontālos virzienus, kuru izvēlē tika aplūkoti dažādi alternatīvie risinājumi. Vērtējot vides aizsardzības aspektus, izvēlētie risinājumi nerada potenciāli negatīvas ietekmes, nodrošina vides aspektu integrāciju plānošanas dokumentā un ir saskaņoti ar vides politikas mērķiem.
2. Investīciju plāna alternatīvas: atlasot projektus Investīciju plāna gala versijai, tika veikta iekļauto projektu prioritizēšana. Prioritizēšana tika nodrošināta darba grupās, izmantojot iepriekš saskaņotu metodiku, kas balstās uz 12 kritērijiem. Viens no iekļautajiem kritērijiem tiešā veidā attiecās uz projekta vides sniegumu – “Klimata pārmaiņu mazināšana un adaptēšanās tām”. Pārējie izmantotie kritēriji – uzturēšana; piešķirts finansējums; piešķirta mērķdotācija; atbilstība nacionāla līmeņa un pašvaldības attīstības dokumentiem; projekta integritāte; projekta gatavība un pēctecība; projekta finansēšanas ilgtspēja un rezultātu ilgtspēja; iestādes prioritāte; kopienu attīstība; sociālā iekļaušanās; pilsētas konkurētspēja. Attiecīgi, kā prioritārie Investīciju plāna gala redakcijā iekļaujamie projekti tika izvēlēti tie, kuriem tika piešķirts augstākais kumulatīvais punktu skaits.

Tālāk īsi raksturoti alternatīvie un izvēlētie risinājumi plānošanas dokumenta izstrādē:

- Plānošanas dokumenta projekta izstrādes laikā tika izskatīta iespēja ietvert 12 prioritātes, kuras tika identificētas, veicot iepriekšējā plānošanas perioda attīstības programmas izvērtējumu. Ņemot vērā konsultācijas ar Rīgas domes iestādēm, organizējot dažādus iesaistes pasākumus (radošās darbnīcas, iedzīvotāju aptauja), tika nolemts jaunajā Programmā izvirzīt 9 prioritātes.
- Sākotnēji plānots saglabāt sektorālu pieeju un visus ar mobilitāti un satiksmes infrastruktūru saistītos aspektus apvienot vienā prioritātē. Tomēr, lai nodrošinātu, ka visu satiksmes organizāciju jautājumu vidū nepazustu finanšu ziņā mazāk ietilpīgi, bet pilsētai nepieciešami projekti, kas saistīti ar ilgtspējīgu mobilitāti, kā arī, lai nodrošinātu, ka lielie satiksmes infrastruktūras objekti tiešā veidā nekonkurē ar ilgtspējīgajiem pārvietošanās veidiem, tika lemts satiksmes infrastruktūras jautājumus skatīt divās prioritātēs – 1. prioritātē “Ērta un videi draudzīga pārvietošanās pilsētā” un 8. prioritātē “Konkurētspējīga pilsēta ar inovatīvu ekonomiku”.
- Programmā tika saglabāta 2. prioritāte “Dzīves kvalitāti veicinoša pilsētvide” kā atsevišķa prioritāte, lai uzsvērtu šī aspekta nozīmīgumu un nepieciešamību īpaši koncentrēt resursus nākamo septiņu gadu laikā dzīves vides kvalitātes uzlabošanai. Tas atšķiras no līdzšinējās pieejas, kad bieži pilsētvides kvalitāte tika skatīta kopā ar dabas un vides kvalitātes jautājumiem. Kā alternatīva tika plānots šādu prioritāti atsevišķi neizdalīt, lai izvairītos no tēmu pārklāšanās un uzsvērtu publiskās telpas veidošanas komponenti kā būtisku papildinošu elementu veidojot, piemēram, satiksmes infrastruktūru, domājot par dabas aizsardzību vai kompleksu mājokļu revitalizāciju.
- Programmā ir nodalīti vides aspekti, kas ietver klimatnoturību, ilgtspēju un bioloģisko daudzveidību, kā arī negatīvo faktoru ietekmi uz cilvēku veselību un vides kvalitāti, atsevišķā prioritātē “Laba vides kvalitāte un noturīga pilsētas ekosistēma klimata pārmaiņu mazināšanai” (sākotnējais nosaukums: Pielāgota pilsētas ekosistēma vides piesārņojuma un

klimata pārmaiņu mazināšanai). Kā alternatīva tika izskatīta visu informāciju saistībā ar vides izmaiņām un tās uzlabošanu ietvert vienā prioritātē “Dzīves kvalitāti veicinoša pilsētvide”.

- Saistībā ar projekta *Rail Baltica* tiešo ietekmi uz mobilitāti, pilsētvidi un pašas pilsētas konkurētspēju, Programmā izvēlēts izdalīt tā ietverošās tēmas 1. prioritātē “Ērta un videi draudzīga pārvietošanās pilsētā”, 2. prioritātē “Dzīves kvalitāti veicinoša pilsētvide” un 8. prioritātē “Konkurētspējīga pilsēta ar inovatīvu ekonomiku”. Kā alternatīva ir izskatīts arī scenārijs izveidot atsevišķu prioritāti, kas palīdzētu vienuviet koncentrēt visus ar *Rail Baltica* īstenošanu saistītos projektus, ņemot vērā projekta *Rail Baltica* lielo ietekmi uz Rīgas pilsētas attīstību, kā arī pilsētvides izmaiņām un finanšu apjomus tā realizēšanai.
- Programmā paredzēts veselības, sporta, integrācijas un sociālos aspektus ietvert vienā prioritātē “Veselīga, sociāli iekļaujoša un atbalstoša pilsēta” (sākotnējais nosaukums: Veselīga un sociāli iekļaujoša pilsēta), vienlaikus veselības, sporta un integrācijas aspekti atspoguļojas vairākās prioritātēs. Kā alternatīvais scenārijs tika izskatīts priekšlikums veidot katrai nozarei savu prioritāti, izdalot, sociālās aprūpes un pakalpojumu nozari, veselības un sporta nozares.
- Programmā sākotnēji tika noteikti četri horizontālie virzieni papildus prioritātēm: 1) Pilsētas konkurētspēja; 2) Klimata pārmaiņu mazināšana un adaptēšanās klimatam; 3) Rīgas kopienu iesaiste un pilnvarošana; 4) Rīgas metropoles areāla sadarbība un attīstība. Izvēlētajā risinājumā pievienots piektais horizontālais virziens “iekļaujoša sabiedrība”, ņemot vērā saņemtos komentārus pēc sākotnējās Stratēģiskās daļas projekta redakcijas diskusijām, kā arī pēc saņemtajiem priekšlikumiem prioritātes “Veselīga, sociāli iekļaujoša un atbalstoša pilsēta” ietvaros. Izveidojot jauno horizontālo virzienu, tiek uzsvērta nepieciešamība uz iekļaujošas sabiedrības aspektiem skatīties starp nozarēm, domājot par pakalpojumu, resursu un informācijas pieejamību visām iedzīvotāju grupām.
- Programmā 6. prioritāte “Mūsdienīga un atvērta pilsētas pārvaldība” ir iekļauta rīcība “Rīgas pilsētas Apkaimju iedzīvotāju centra izveidošana”, kas nozīmē esošo 3 izpilddirekciju reorganizāciju par Rīgas domes Apkaimju iedzīvotāju centru ar filiālēm Centra apkaimē, Maskavas forštates apkaimē, Āgenskalna apkaimē, Bolderājas apkaimē un Vecmīlgrāvja apkaimē. Atbilstoši pilotprojektam plānošanas perioda ietvaros paredzēts izvērtēt iespēju paplašināt apkaimju centru ģeogrāfiju. Kā alternatīva tika izskatīts scenārijs saglabāt pašvaldības pārvaldības modeli ar Departamentiem un izpilddirekcijām, kā tas bija līdz šim.

Ziņas par pasākumiem plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa veikšanai, norādot monitoringa ziņojuma iesniegšanas termiņus

Vides pārskatā, ņemot vērā izvērtētā plānošanas dokumenta saturu un tā ietekmes novērtējumu, rekomendēts monitoringam izmantot indikatorus (kritērijus), kas sniegti Vides pārskata 2.1. nodaļā. Šie indikatori ir izmantoti gan pamatstāvokļa, gan sagaidāmo tendenču un ietekmju vērtēšanai, un tie noteikti, balstoties uz ārējos un Rīgas pašvaldības dokumentos noteiktajiem mērķiem un saistībām, kā arī pieejamajiem indikatoriem, kuri tiek izmantoti vides stāvokļa izmaiņu raksturošanai pašvaldībā. Kopumā indikatori aptver 8 vides aspektus, katram no tiem nosakot kvantitatīvus ietekmi raksturojošus kritērijus. Monitoringa indikatori izvēlēti, ņemot vērā publiski pieejamo informāciju un datu avotus.

Lai konstatētu Programmas īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, Rīgas valstspilsētas pašvaldībai vismaz vienu reizi plānošanas periodā (2027. gadā) jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz (arī elektroniskā veidā) VPVB.